

Ahmednagar Jilha Maratha Vidya Prasarak Samaj's
New Arts, Commerce and Science College, Ahmednagar
(Autonomous)
(Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune)

Choice Based Credit System (CBCS)
Master of Arts (M. A.)

Syllabus of
M.A. I. MARATHI

Implemented from
Academic year 2021 -22

Ahmednagar Jilha Maratha Vidya Prasarak Samaj's
New Arts, Commerce and Science College, Ahmednagar
(Autonomous)

Board of studies in Marathi

Sr. No.	Name	Designation
1.	Prof. Dr. Yelwande Laxmikant Ramesh	Chairman
2.	Dr. Sayyad Maheebub Bansibhai	Member
3.	Dr. Yethekar Navnath Suryabhan	Member
4.	Dr. Bhalsing Vaishali Srikrishna	Member
5.	Prof. Dr. Malunekar Machhindra Keruji	Member
6.	Asst. Prof. Langote Nilesh Madhukar	Member
7.	Prof. Dr. Rathod Rajaram Ginyandev	Academic Council Nomine
8.	Dr. Dhembare Ganpatrao Ramdas	Academic Council Nomine
9.	Prof. Dr. Pawar Dilip Pundlik	Vice-Chancellor Nomine
10.	Dr. Sinare Popat Yadav	Alumni
11.	Mr. Lanke Sudhir Anandrao	Industry Expert

1. Prologue/ Introduction of the programme:

हा पदव्युत्तर स्तरावरील अभ्यासक्रम आहे. ज्या विद्यार्थ्यांनी पदवीस्तरावरील अभ्यासक्रम विशेषस्तरावर पूर्ण केला आहे, अशा विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर स्तरावर एम.ए. मराठी विषयाच्या अभ्यासक्रमासाठी काही आधारभूत तत्वे निश्चित केली आहेत. नव्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची उद्दिष्टे प्रत्यक्षात आणताना, विद्यार्थीकेंद्री, आंतर्विद्याशाखीय, रोजगाराभिमुख, कौशल्याधिष्ठीत असे भाषा व साहित्याचे अभ्यासक्रम अनुसरणे, निर्माण करणे आवश्यक आहे. त्याबरोबरच आज जीवन कौशल्य विकासासाठी भाषा, साहित्य, कला ही माध्यमे अधिक परिणामकारकतेने समजावून घेणे आवश्यक झाले आहे.

साहित्यिकक्षमता, भाषिकक्षमता यांचा विकास आणि प्रगल्भतेसाठी विद्यार्थी सिद्ध झाला पाहिजे. ही आजच्या काळातील महत्त्वाची बाब आहे. त्याचबरोबर विद्यार्थ्यांना मराठी विषयाचे सखोल ज्ञान व्हावे, संशोधनाची वृत्ती वाढावी असे हेतू समोर ठेऊन एम.ए. मराठीचा अभ्यासक्रम सिद्ध केला आहे. अशा या अभ्यासक्रमासाठी काही उद्दिष्टे ठेवली आहेत.

१. मराठी विषयाचे सखोल ज्ञान वाढविणे.
२. विद्यार्थ्यांमध्ये संशोधन वृत्ती वाढविणे.
३. पदव्युत्तर पातळीवरील विद्यार्थ्यांच्या वाङ्मयीन आणि जीवनविषयक जाणिवा समृद्ध करणे.
४. साहित्यकृतींच्या चिकित्सक अभ्यासाची प्रवृत्ती वृद्धिंगत करणे.
५. विविध जीवनक्षेत्रातील भाषाविषयक कौशल्य ग्रहणानंतर रोजगारक्षमतांची व प्रावीण्यांची सिद्धता करणे.
६. पदव्युत्तर पातळीवरील विद्यार्थ्यांवर वाङ्मयीनमूल्यांचे आणि जीवनमूल्यांचे संस्कार करणे.
७. विशिष्ट कालखंडातील साहित्यनिर्मितीच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती लक्षात घेऊन साहित्याचे नेमके आकलन करणे.
८. लेखकाच्या समग्र अभ्यासातून लेखकाच्या साहित्यकृती, आशयसूत्रे, भाषिक प्रयोग, जीवनदृष्टी इत्यादींचे वाङ्मयीन प्रवाहातील मूल्यमापन व स्थान निर्धारण करणे.

९. भाषांतर मीमांसा, परभाषेतील समकालीन साहित्यकृती, वाङ्मयेतिहास, संस्कृती अभ्यास, भाषिक अभ्यास याद्वारे साहित्याच्या अभ्यासाला परिपूर्णता आणून देण्याचा प्रयत्न करणे.
१०. साहित्यसिद्धांत, समीक्षा, विविध वाङ्मयीन संप्रदाय, वेळोवेळी उद्भवणाऱ्या जीवनविषयक व वाङ्मयीन चर्चा, संकल्पना यांचा परिचय करून देणे.
११. वाचन, आस्वादन, विश्लेषण, वर्गीकरण, मूल्यनिर्णयन या प्रक्रियेतून विद्यार्थ्यांची वाङ्मय आकलनाची क्षमता वृद्धिंगत करणे.
१२. साहित्य कला व इतर कला यांच्या वाचनातून अभिरुची वृद्धिंगत करणे.
१३. साहित्य आणि संस्कृती यांचा परस्पराश्रयी संबंध जागतिक परिप्रेक्ष्यात लक्षात घेण्याची निर्माण करणे.
१४. व्याकरणाचे समग्र स्वरूप आणि व्याकरणिक नियामातील बांधणी समजून घेणे.

2. Programme outcomes (Pos)

१. विद्यार्थ्याला आपल्या आवडीचे संशोधनाचे क्षेत्र निश्चित करता येते.
२. मराठी भाषा आणि वाङ्मयाचे प्रगत ज्ञान प्राप्त होते.
३. समकालीन वाङ्मयीन प्रवाहांचे नीट आकलन होते.
४. वाङ्मयीन प्रश्नांसंबंधी विचार करण्यांची जाण येते.
५. वाङ्मयीन आणि जीवनविषयक जाणीव प्रौढ होते.
६. चिकित्सक अभ्यासाची क्षमता वाढते.
७. प्राचीन, मध्ययुगीन, आधुनिक, भारतीय तसेच पाश्चात्य विचारांबाबत समज वाढविण्यास मदत होते.

८. साहित्याच्या व्यवछेदक लक्षणाबाबत विचार आणि वाङ्.मयीन मूल्यमापनाच्या दृष्टीची समज वाढते.
९. जागतिकीकरणात निर्माण झालेल्या विविध नोकरी-व्यावसायाच्या संधीना सामोरे जाण्याची क्षमता निर्माण होते.
१०. व्याकरण आणि व्याकरणिक बांधणीचे समग्र आकलन होते.

I. Programme Structure and Course Titles

Sr. No.	Class	Semester	Course Code	Course Title	Credits
1.	M.A.	I	MA-MAR 111T	मराठीचे व्याकरण भाग-१ MARATHICHE VYAKARAN BHAG-1	04
2.	M.A.	I	MA-MAR 112T	मराठी साहित्याचा इतिहास (इ.स.१८१८ ते इ.स.१९२०)	04

				MARATHI SAHITYACHA EITIHAS (A.D.1818 TE A.D.1920)	
3.	M.A.	I	MA-MAR 113T	ऐतिहासिक भाषाविज्ञान EAITIHASIK BHASHAVIDNYAN	04
4.	M.A.	I	MA-MAR 114T	ग्रामीण साहित्य GRAMIN SAHITYA	04
5.	M.A.	I	MA-MAR 114T	भाषा व्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये भाग -१ BHASHA VYAVHAR ANI BHASHIK KAUSHALYA BHAG-1	04
6.	M.A.	I	MA-MAR 115T (GE)	निवेदन कौशल्यातील व्यवसायाच्या संधी NIVEDAN KAUSHALYATIL VYAVSAYACHYA SANDHI	02
7.	M.A.	II	MA-MAR 211T	मराठीचे व्याकरण भाग -२ MARATHICHE VYAKARAN BHAG - 2	04
8.	M.A.	II	MA-MAR 212T	मराठी साहित्याचा इतिहास (इ.स.१९२१ ते इ.स.२०१०) MARATHI SAHITYACHA EAITIHAS (A.D.1920 TO A.D. 2010)	04
9.	M.A.	II	MA-MAR 213T	समाज भाषाविज्ञान SAMAJ BHASHAVIDNYAN	04
10.	M.A.	II	MA-MAR 214T	दलित साहित्य DALIT SAHITYA	04
11.	M.A.	II	MA-MAR 214T	भाषा व्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये भाग -२ BHASHA VYAVHAR ANI BHASHIK KAUSHALYA BHAG-2	04
12.	M.A.	II	MA-MAR 215T (GE)	प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन PRAKASHAN VYAVHAR ANI SAMPADAN	02

Sr. No.	Class	Semester	Course Code	Course Title	Credits
1.	M.A.	III	MA-MAR 311T	प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये भाग-१ PRASARMADHYAMANSATHI LEKHANKOUSHALYE BHAG:-1	04
2.	M.A.	III	MA-MAR 312T	साहित्य समीक्षा SAHITY SAMIKSHA	04
3.	M.A.	III	MA-MAR 313T	नेमलेल्या मध्ययुगीन/अर्वाचीन साहित्यकृतींचा अभ्यास भाग – १ NEMLELYA MADHYAYUGIN/ ARVACHIN SAHITYAKRUTINCHA ABHYAS BHAG -1	04
4.	M.A.	III	MA-MAR 314T	लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य भाग – १ LOKSAHITYACHI MULTATTVE ANI MARATHI LOKSAHITYA BHAG:-1	04
5.	M.A.	III	MA-MAR 314T	लेखनविद्या आणि निबंधलेखन भाग – १ LEKHANVIDYA ANI NIBANDHALEKHAN – 1	04
6.	M.A.	III	MA-MAR 315T	संशोधनपद्धती	02
7.	M.A.	IV	MA-MAR 411T	प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये भाग – २ PRASARMADHYAMANSATHI LEKHANKOUSHALYE BHAG - 2	04
8.	M.A.	IV	MA-MAR 412T	साहित्य संशोधन SAHITYA SANSHODHAN	04
9.	M.A.	IV	MA-MAR 413T	नेमलेल्या मध्ययुगीन साहित्यकृतींचा अभ्यास भाग – २ NEMLELYA MADHYAYUGIN/ ARVACHIN SAHITYAKRUTINCHA ABHYAS BHAG - 1	04
10.	M.A.	IV	MA-MAR 414T	लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य भाग – २ LOKSAHITYACHI MULTATTVE ANI MARATHI LOKSAHITYA BHAG -2	04

11.	M.A.	IV	MA-MAR 414T	लेखनविद्या आणि निबंधलेखन भाग – १ LEKHANVIDYA ANI NIBANDHALEKHAN – 1	04
12.	M.A.	IV	MA-MAR 415 P	प्रकल्प	02

Semester -I	Paper -I
Course Code: MA-MAR 111T	Title of the Course :- मराठीचे व्याकरण भाग-१
Credits : 04	Total Lectures : 60 Hrs

Course Outcomes (Cos)

१. व्याकरणाचे समग्र स्वरूप समजून घेता येते.
२. भाषा आणि लिपी यांच्यातील संबंधांचा अभ्यास होतो.
३. भाषेच्या जडणघडणीतील व्याकरणाचे महत्त्व समजून घेता येते.
४. भाषाभ्यासातील व्याकरणाचे महत्त्व समजते.

विषयाचे नाव : मराठीचे व्याकरण भाग १ (DSCC - 01)

पहिले सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	मराठी भाषेचे व्याकरण : स्वरूप आणि संकल्पना	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	भाषा आणि लिपी: सहसंबंध	१	१५
१.२	देवनागरी लिपी आणि मराठी भाषा		
१.३	मराठी भाषेच्या व्याकरणाचे स्वरूप, संकल्पना आणि वाटचाल		
१.४	मराठी भाषेच्या व्याकरणावरील इतर भाषांच्या व्याकरणाचा प्रभाव		
घटक २	मराठीचा वर्णविचार	१	१५
२.१	वर्णमाला वर्णांचे प्रकार		
२.२	स्वर आणि व्यंजने		
२.३	जोडाक्षरांचे लेखन		
२.४	काही विशेष लेखनपद्धती		
घटक ३	शब्दविचार आणि शब्दसिद्धी	१	१५
३.१	शब्दांची घडण व संधी		
३.२	संधीचे प्रकार (स्वरसंधी, व्यंजनसंधी, विसर्गसंधी, विशेष संधी)		
३.३	शब्दसिद्धी सिद्ध साधित, उपसर्ग आणि प्रत्यय		
३.४	शब्दसाधिते		

घटक ४	शब्दांच्या जाती व त्यांची कार्ये		
४.१	शब्दांच्या जाती	१	१५
४.२	शब्दविकार		
४.३	विभक्तीविचार		
४.४	विभक्तीचे अर्थ		
	एकूण	४	६०

संदर्भ ग्रंथ : -

१. शास्त्रीय मराठी व्याकरण	मो. के. दामले
२. मराठी व्याकरणातील निबंध
चिपलूनकर	कृष्णशास्त्री
३. मराठी व्याकरणाची मूलतत्त्वे	ग.ह.केळकर
४. मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार
मंगरुळकर	अरविंद
५. मराठीचे व्याकरण	डॉ.लीला गोविलकर
६. मराठीचे व्याकरण: वाद आणि प्रवाद
कृ.श्री.अर्जुनवाडकर	
७. मराठी व्याकरणाची कुळकथा
प्रियोळकर	अ.का.
८. मराठी भाषेची घटना	रा.भि. जोशी
९. मराठी प्रमाणभाषेचे स्वरूप	सुहासिनी लदतू
१०. मराठी व्याकरण विवेक	मा.ना. आचार्य

११. अभिनव मराठी व्याकरण	डॉ.प्र.न.जोशी
१२. अर्वाचीन मराठी	रमेश वा. धोंगडे
१३. देवनागरी लिपी : उद्गम, विकास व संभावना	ल. श्री.
वाकणकर	
१४. मराठी व्याकरण : स्वरूप व चिकित्सा	खंडेराव
कुलकर्णी	

Semester -I	Paper –II
Course Code: MA-MAR 112 T	Title of the Course :- मराठी साहित्याचा इतिहास (इ. स. १८१८ ते इ. स. १९२०)
Credits : 04	Total Lectures : 60 Hrs

Course Outcomes (Cos)

१. मराठी साहित्याच्या इतिहासाची संकल्पना समजते.
२. अव्वल इंग्रजी कालखंडातील मराठी साहित्याच्या स्वरूपाचे आकलन होते.
३. अर्वाचीन कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा लक्षात येतात.
४. अर्वाचीन कालखंडातील मराठी साहित्याचे प्रकार समजतात.
५. अर्वाचीन कालखंडातील सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, राजकीय, धार्मिक चळवळी आणि मराठी साहित्य यातील परस्परसंबंध समजतात.

विषयाचे नाव : मराठी साहित्याचा इतिहास (इ. स. १८१८ ते इ. स. १९२०) (DSCC - 02)

पहिले सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	साहित्येतिहास : स्वरूपमीमांसा	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	साहित्येतिहासाची संकल्पना	१	१५
१.२	कालखंड संकल्पना		
१.३	साहित्यनिर्मिती आणि कालखंड यांचा सहसंबंध		
१.४	साहित्यनिर्मितीमागील प्रेरणा व प्रवृत्तींचा कालिक संदर्भ		
घटक २	अव्वल इंग्रजी कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप	१	१५
२.१	अर्वाचीन कालखंडाची सामाजिक, धार्मिक, राजकीय, सांस्कृतिक आणि वाङ्मयीन पार्श्वभूमी		
२.२	मुद्रणकला व ग्रंथव्यवहार		
२.३	सरकारी पातळीवरील पाठ्यपुस्तके, व्याकरण व कोशनिर्मितीचे प्रयत्न		
२.४	भाषांतरयुग		
घटक ३	इ.स.१८१८ ते १८७४ कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप	१	१५
३.१	या कालखंडातील सुधारणाविषयक विचारांची वाटचाल		
३.२	या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय सुधारणा व साहित्य : सहसंबंध		
३.३	या कालखंडातील साहित्यप्रकार (निबंध, कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) : स्वरूप व वाटचाल		
३.४	या कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय यासंदर्भातील निरीक्षणे		
घटक ४	इ.स.१८७४ ते १९२० कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप	१	१५

४.१	या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय विचारांची वाटचाल		
४.२	या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय सुधारणा व साहित्य : परस्पर प्रभाव		
४.३	या कालखंडातील साहित्यप्रकार (निबंध, कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) : स्वरूप व वाटचाल		
४.४	या कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय या संदर्भातील निरीक्षणे		
	एकूण	४	६०

संदर्भ ग्रंथ :-

१. मराठी सारस्वत वि.ल.भावे, शं.गो.तुळपुळे
२. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ४,५,६ महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
३. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास अर्वाचीन कालखंड डॉ. प्र.न. जोशी
४. महाराष्ट्र जीवन खंड १ व २ गं. बा. सरदार
५. प्रदक्षिणा खंड १ व २ (सा.वा.नाशिक) कॉन्टीनेन्टल प्रकाशन, पुणे
६. अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठिका गं. बा. सरदार
७. साहित्य समाज आणि संस्कृती दिगंबर पाध्ये
८. महाराष्ट्राचा सांस्कृतिक इतिहास शं. दा. पेंडसे
९. मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार द. वा. पोतदार
१०. मराठी वाङ्मयाची सद्यस्थिती संपादक डॉ.विद्यागौरी टिळक, द. दि.पुंडे
११. मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी गो. म. कुलकर्णी
१२. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी सदा कऱ्हाडे
१३. मराठी कादंबरी : आशय आणि आविष्कार दत्ता घोलप
१४. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ व २ डॉ. अ. ना. देशपांडे

१५.	मराठी कादंबरी पहिले शतक देशपांडे	कुसुमावती
१६.	मराठी कथा : उदगम आणि विकास	इंदुमती शेवडे
१७.	धार आणि काठ	नरहर कुरुंदकर
१८.	मराठी साहित्य प्रेरणा आणि स्वरूप म. द. हातकणंगलेकर	गो. मा. पवार व
१९.	टीकास्वयंवर	भालचंद्र नेमाडे
२०.	मराठी कादंबरीचा इतिहास बांदिवडेकर	चंद्रकांत
२१.	कादंबरी आणि मराठी कादंबरी	उषा हस्तक
२२.	आधुनिक मराठी कविता श्री. जोग	रा.
२३.	कामगार कवितेतील सामाजिक जाणिवा दिलीप पी. पवार	
२४.	वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना द. दि.पुंडे	डॉ.
२५.	मराठी नाटक आणि रंगभूमी	वि. भा. देशपांडे
२६.	मराठी रंगभूमीच्या तीस रात्री खंड १, २ व ३ मकरंद साठे	
२७.	मराठी कथा : रूप आणि परिसर हातकणंगलेकर	म. द.
२८.	एकोणिसाव्या शतकातील महाराष्ट्र	य. दि. फडके
२९.	विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र	य. दि. फडके
३०.	आधुनिक मराठी काव्य : उद्गम, विकास आणि भवितव्य के. बेडेकर	दि.

Semester -I	Paper –III
Course Code: MA-MAR 113 T	Title of the Course :- ऐतिहासिक भाषाविज्ञान
Credits : 04	Total Lectures : 60 Hrs

Course Outcomes (Cos)

१. ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाची संकल्पना समजते.
२. भाषेच्या विविध उपपत्तींचे आकलन होते.
३. भाषिक परिवर्तनाच्या बदलत्या स्वरूपाचे आकलन होते.

विषयाचे नाव : ऐतिहासिक भाषाविज्ञान (DSCC - 03)

पहिले सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	भाषा : स्वरूप, कार्य आणि भाषाभ्यासाच्या विविध पद्धती	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	भाषाभ्यासाची आवश्यकता	१	१५
१.२	भाषाभ्यासाच्या विविधपद्धती: परिचय		
१.३	ऐतिहासिक भाषाभ्यासपद्धती : स्वरूप व भूमिका		
१.४	ऐतिहासिक भाषाभ्यासपद्धती : महत्त्व व मर्यादा		
घटक २	भाषा : उद्गम व विस्तार	१	१५
२.१	भाषा उत्पत्तीविषयक विविध उपपत्ती		
२.२	मराठीची पूर्वपीठिका - मराठी भाषेचा उगम		
२.३	मराठीचा निर्मितीकाल (कोरीव लेख आणि ग्रांथिक पुरावे)		
२.४	मराठी भाषाविकासाचे कालिक टप्पे (आदिकाल-मध्यकाल-अर्वाचीन काल)		
घटक ३	भाषाकुल : संकल्पना व स्वरूप	१	१५
३.१	भाषांचे पुनर्रचन आणि भाषांचे वर्गीकरण		
३.२	जागतिक भाषाकुले		
३.३	इंडो-युरोपियन भाषाकुल		
३.४	आर्य-भारतीय भाषाकुल आणि मराठी भाषा		
घटक ४	भाषिक परिवर्तन : संकल्पना, स्वरूप व कारणे	१	१५
४.१	स्वन परिवर्तन		
४.२	अर्थ परिवर्तन		
४.३	सादृश्यमूलक परिवर्तन		
४.४	आदान प्रक्रिया		
	एकूण	४	६०

संदर्भ ग्रंथ:-

१. ध्वनिविचार	डॉ. ना.गो. कालेलकर
२. भाषा: इतिहास आणि भूगोल	डॉ. ना.गो. कालेलकर
३. भाषा आणि संस्कृती
कालेलकर	डॉ. ना.गो.
४. भाषा आणि भाषाशास्त्र
डॉ.श्री.न.गजेंद्रगडकर	
५. मराठीचा भाषिक अभ्यास
श्री. कानडे	संपादक डॉ. मु.
६. विज्ञान: वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक
डॉ. इनामदार, डॉ.सोमण	संपादक मालशे,
७. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान:स्वरूप आणि पद्धती
संपादक मालशे, डॉ. इनामदार, डॉ.सोमण	
८. मराठीच्या प्रमाणभाषेचे स्वरूप
डॉ. सोमण डॉ. लददू	संपा. डॉ. काळे,
९. अर्वाचीन मराठी	डॉ. रमेश धोंगडे
१०. अभिनव भाषाविज्ञान
डॉ.गं.ना.जोगळेकर	
११. भाषाविज्ञान परिचय
डॉ.पुंडे, डॉ.सोमण	डॉ.मालशे,
१२. मराठी भाषाव्यवस्था आणि अध्यापन
इंदापूरकर	डॉ. चंद्रकांत
१३. मराठी भाषेचा आर्थिक संसार	डॉ. अशोक रा.केळकर
१४. ऐतिहासिक भाषाशास्त्र	डॉ. र.रा. गोसावी

१५. सुबोध भाषाशास्त्र
 १६. सुलभ भाषाशास्त्र
 १७. सुलभ भाषा विज्ञान
 शं.गो.तुळपुळे

डॉ. प्र.न. जोशी
 डॉ. दत्तात्रय पुंडे
 डॉ.

Semester -I	Paper – IV
Course Code: MA-MAR 114 T	Title of the Course :- ग्रामीण साहित्य
Credits : 04	Total Lectures : 60 Hrs

१८. यादवकालीन मराठी भाषा
 १९. सुलभ मराठी व्याकरण
 काळे, डॉ. सोमण
 २०. आधुनिक भाषाविज्ञान (संरचनावादी व सामान्य)
 २१. मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान
 पाटणकर.

मो.रा.वाळिंबे

डॉ.कल्याण

डॉ. महेंद्र कदम

संपा. डॉ. जयश्री

Course Outcomes (Cos)

१. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरच्या कालखंडात ग्रामीण साहित्याच्या निर्मितीची कारणपरंपरा समजावून घेता येते.
२. ग्रामीण साहित्याचे स्वरूप व कार्य यांचे आकलन होते.
३. ग्रामीण साहित्यातील विविध वाङ्मयप्रकारांचा विकास कसा होत गेला याचे मूल्यमापन करता येते.
४. ग्रामीण साहित्याने दिलेले योगदान, त्याच्या विकासाची गती, दिशा यांची मीमांसा करता येते.

विषयाचे नाव : ग्रामीण साहित्य (DSEC - 01)

पहिले सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	साठोत्तरी मराठी साहित्याचे स्वरूप आणि ग्रामीण साहित्य	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	साठोत्तरी कालखंडात मराठी साहित्यात उदयाला आलेले विविध साहित्यप्रवाह	१	१५
१.२	ग्रामीण साहित्यप्रवाह निर्मितीची कारणे		
१.३	'ग्रामीण' व 'ग्रामीण साहित्य' संज्ञा, प्रेरणा आणि प्रवृत्ती		
१.४	ग्रामीण साहित्याचे देशीपण व वेगळेपण		
घटक २	ग्रामीण साहित्य आणि समाज : सहसंबंध	१	१५
२.१	गावगाड्याची जडणघडण: परिवर्तने		
२.२	ग्रामीण समाज जातवास्तव आणि आर्थिक - सामाजिक सहसंबंध,		
२.३	ग्रामीण समाज स्थित्यंतरे – आधुनिकता, जाणीवजागृती आणि ग्रामीण साहित्य.		
२.४	ग्रामीण साहित्य : सामाजिक व सांस्कृतिक अनुबंध		
घटक ३	ग्रामीण साहित्याची वाटचाल : स्थूल आढावा (स्वातंत्र्यपूर्व व स्वातंत्र्योत्तर कालखंड)	१	१५
३.१	ग्रामीण कविता, कथा, कादंबरी, नाटक, आत्मचरित्रे वाटचाल (बनगरवाडी- व्यंकटेश माडगूळकर, वळीव- शंकर पाटील या साहित्यकृतींचा परिचय)		
३.२	ग्रामीण साहित्यचळवळ आणि ग्रामीण साहित्य : सहसंबंध		
३.३	ग्रामीण साहित्य आणि सामाजिक बांधिलकी		
३.४	ग्रामीण साहित्याची समीक्षा		

घटक ४	ग्रामीण साहित्य : स्वरूपचिकित्सा		
४.१	ग्रामीण साहित्याचे विषय	१	१५
४.२	ग्रामीण साहित्याचे आशयविश्व		
४.३	ग्रामीण साहित्य : भाषिक आविष्काररूपे (बोलीचे निवेदनातील स्थान)		
४.४	ग्रामीण साहित्याचे योगदान		
	एकूण	४	६०

संदर्भ ग्रंथ :-

१. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि समस्या	डॉ. आनंद यादव
२. ग्रामीणता : साहित्य आणि वास्तव	डॉ. आनंद यादव
३. मराठी साहित्य : समाज आणि संस्कृती	डॉ. आनंद यादव
४. ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन	डॉ. द.ता. भोसले
५. ग्रामीण कथा	डॉ. वासुदेव मुलाटे
६. ग्रामीण साहित्य : प्रेरणा आणि प्रयोजन	डॉ. श्रीराम
गुंदेकर	
७. ग्रामीण साहित्य	डॉ. रा. रं. बोराडे
८. मराठी कादंबरीतील प्रादेशिकता	डॉ. भास्कर
शेळके	
९. ग्रामसंस्कृत	डॉ. आनंद यादव
१०. ग्रामीण कादंबरी	डॉ. रवींद्र ठाकूर
११. ग्रामीण साहित्याची चळवळ	डॉ. कीर्ती मुळीक
१२. ग्रामीण साहित्य आणि वास्तव	संपा. डॉ. कृष्णा इंगोले

१३. ग्रामीण साहित्यातील स्त्री चित्रण
उपाध्ये	डॉ.. बाबुराव
१४. ग्रामीण साहित्य चळवळीचे सामाजिक
शेलार
व सांस्कृतिक योगदान	डॉ. सुधाकर
१५. ग्रामीण साहित्य प्रवाह आणि परिस्थिती	डॉ. वामन जाधव
१६. आनंद यादव : एक साहित्यिक प्रवास
कीर्ती मुळीक	संपादक डॉ.

Semester -I	Paper – IV
Course Code: MA-MAR 114 T	Title of the Course :- भाषाव्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये भाग – 1
Credits : 04	Total Lectures : 60 Hrs

Course Outcomes (Cos)

१. मराठी प्रमाणभाषेची संकल्पना आणि स्वरूपाचे आकलन होते.
२. मराठी वाङ्मय आणि प्रकाशन व्यवसायाच्या बदलत्या स्वरूपाचे आकलन होते.
३. बदलत्या परिस्थितीत नोकरी विषयक मुलाखतीचे स्वरूप समजते.
४. विविध प्रकारच्या अर्जलेखनाचे स्वरूप समजते.

विषयाचे नाव : भाषाव्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये भाग – 1 (DSEC - 01)

पहिले सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	मराठीच्या प्रमाणभाषेचे लेखन व मुद्रितशोधन	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	प्रमाणभाषा : संकल्पना, स्वरूप आणि आवश्यकता	१	१५
१.२	प्रमाणभाषाविषयक लेखननियम : परिचय, उपयोजन		
१.३	मुद्रितशोधन : संकल्पना, स्वरूप आणि आवश्यकता, मुद्रितशोधनाच्या खुणा, चिन्हे		
१.४	मुद्रितशोधन : उपयोजन (उताऱ्याचे मुद्रित शोधन)		
घटक २	वाङ्मयीन व्यवहार व प्रकाशन व्यवसाय	१	१५
२.१	विविध साहित्यसंस्था व त्यांचे वाङ्मयीन कार्य		
२.२	साहित्यसंस्था व त्यांची मुखपत्रे		
२.३	साहित्यसंस्थांकडून आयोजित केली जाणारी साहित्यसंमेलने		
२.४	वाङ्मयीन नियतकालिके, अनियतकालिके व विविध प्रकार		
घटक ३	मुलाखत : स्वरूप, तंत्र व कौशल्ये	१	१५
३.१	मुलाखतीचे प्रयोजन, स्वरूप व प्रकार		
३.२	मुलाखतीची पूर्वतयारी, मुलाखतीसाठीची प्रश्नसूची		
३.३	माध्यमनिहाय मुलाखती		
३.४	मुलाखत लेखन, प्रासंगिक मुलाखती		

घटक ४	अर्जलेखन व पत्रलेखन		
४.१	अर्जाचे स्वरूप व प्रकार	१	१५
४.२	पत्रलेखनाचे विविध प्रकार		
४.३	संगणकीय पत्रव्यवहाराचे तंत्र		
४.४	प्रशासनिक पत्रव्यवहार		
	एकूण	४	६०

संदर्भ ग्रंथ:-

१. व्यावहारिक मराठी	पुणे विद्यापीठ प्रकाशन
२. व्यावहारिक मराठी	डॉ. कल्याण काळे,
डॉ. दत्तात्रय पुंडे	
३. व्यावहारिक मराठी	संपादक डॉ. स्नेहल तावरे
४. व्यावहारिक मराठी	डॉ. लीला गोविलकर, डॉ.
जयश्री पाटणकर	
५. व्यावहारिक मराठी	डॉ. सयाजीराजे मोकाशी, प्रा.
रंजना नेमाडे	
६. व्यावहारिक मराठी	ल. रा. नासिराबादकर
७. व्यावहारिक मराठी विशेषांक नवभारत,	ऑ. सप्टेंबर १९८२, प्राज्ञ
पाठशाळा, वाई	
८. मराठी शुद्धलेखन प्रदीप	मो. रा. वाळंबे, जुनी आवृत्ती,
नितीन प्रकाशन, पुणे-३०	
९. मराठी शुद्धलेखन प्रदीप	मो. रा. वाळंबे, संपा. अरुण
फडके, पुणे-३०	

१०.	मराठी लेखन मार्गदर्शिका
विकास संस्था, यास्मिन शेख	राज्य मराठी
११.	मराठी शब्दलेखनकोश
जोशी, पॉप्युलर प्रकाशन	रामदास भटकळ, मृदुला
१२.	पॉप्युलर रीतिपुस्तक
प्रकाशन, पुणे-३०	डॉ. द.न.गोखले, सोहम
१३.	भाषांतरमीमांसा
प्रकाशन, पुणे-३०	डॉ. द.न.गोखले, सोहम
१४.	भाषांतर	सदा कऱ्हाडे, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई.
१५.	भाषांतर शास्त्र की कला
रजनी ठकार, वरदा प्रकाशन	म. वि. फाटक,
१६.	भाषांतर आणि भाषा	विलास सारंग, मौज प्रकाशन
१७.	अनुवादमीमांसा
औरंगाबाद	संपादक केशव तुपे, साक्षात,
१८.	मराठी भाषेची संवाद कौशल्ये
नाशिक; पुस्तक क्र. १ ते ८	य.च.म.मुक्त विद्यापीठ,
१९.	प्रसार माध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये
नाशिक	य.च.म.मुक्त विद्यापीठ,
२०.	संपादन: स्वरूप व कौशल्ये (MCJ-305)
विद्यापीठ, नाशिक	य.च.म.मुक्त
२१.	प्रशासनिक मराठी भाषेचा विकास
विकास संस्था, प्रशासन, मुंबई	गीता भागवत, राज्य मराठी
२२.	मुद्रित शोधन
ओनर्स असोसिएशन	वाय.ए. धायगुडे, दि.पूना प्रेस
२३.	मराठी लेखनकोश
प्रकाशन, मुंबई	अरुण फडके, ढवळे
२४.	भाषांतर मीमांसा
अंजली सोमण	संपा.डॉ.कल्याण काळे, डॉ.

Semester - I	Paper - V
Course Code: MA-MAR 215T	Title of the Course :- निवेदन कौशल्यातील व्यवसायाच्या संधी
Credits : 02	Total Lectures : 30 Hrs

Course Outcomes (Cos)

१. निवेदन कौशल्याचे समग्र स्वरूप समजून घेता येते.
२. भाषा आणि निवेदन कौशल्य यांच्यातील संबंधांचे आकलन होते.
३. निवेदन कौशल्यातील विविध संधींचे वर्तमानातील महत्त्व समजते.

विषयाचे नाव : निवेदन कौशल्यातील व्यवसायाच्या संधी (GE - 01)

पहिले सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	कार्यक्रम संयोजन कौशल्य : निवेदन कौशल्य	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	कार्यक्रम संयोजन कौशल्य परिचय	१	०५
१.२	कार्यक्रमाची पूर्वतयारी		
१.३	कार्यक्रम संयोजन : घटक		
घटक २	निवेदन कौशल्य : व्यावसायिक संधी	१	१५
२.१	वक्तृत्व, निवेदक		
२.२	सूत्रसंचालक		
२.३	मुलाखतकार	-	१०
घटक ३	प्रात्यक्षिक		
	एकूण	२	30 Hrs

संदर्भ ग्रंथ:-

1. मराठी भाषेची संवाद कौशल्ये (पुस्तक क्र. १ ते ८) य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक .
2. व्यावहारिक मराठी, डॉ. ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर .
3. नवभारत, व्यावहारिक मराठी विशेषांक, ऑगस्ट- सप्टेंबर, १९८२, प्राज्ञ पाठशाला, वाई.
4. प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
5. कहाणी वर्तमानपत्राची, चंचल सरकार, अनुवाद, दिनकर गांगल, नॅशनल बुक ट्रस्ट.
6. वैखरी, भाषा आणि भाषा व्यवहार, अशोक केळकर

7. प्रसारमाध्यमे आणि मराठी भाषा, संपादक डॉ. भास्कर शेळके

Semester -II	Paper -I
Course Code: MA-MAR 211T	Title of the Course :- मराठीचे व्याकरण भाग-२
Credits : 04	Total Lectures : 60 Hrs

Course Outcomes (Cos)

४. व्याकरणाचे समग्र स्वरूप समजून घेता येते.
५. भाषा आणि लिपी यांच्यातील संबंधांचा अभ्यास करता येतो.
६. भाषेच्या जडणघडणीतील व्याकरणाचे महत्त्व समजते.
७. भाषाभ्यासातील व्याकरणाचे महत्त्व समजून घेता येते.

विषयाचे नाव : मराठीचे व्याकरण भाग २ (DSCC - 04)

दुसरे सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	प्रयोगविचार व समासविचार	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	प्रयोग संकल्पनाविचार	१	१५
१.२	प्रयोगाचे प्रकार		
१.३	समास संकल्पनाविचार		
१.४	समासाचे प्रकार		
घटक २	वाक्यपृथक्करण व संश्लेषण	१	१५
२.१	वाक्यपृथक्करण संकल्पनाविचार		
२.२	वाक्यांचे प्रकार व विचार		
२.३	वाक्यसंश्लेषण संकल्पनाविचार		
२.४	वाक्यरूपांतर केवळ वाक्य, संयुक्त वाक्य, मिश्र वाक्य तयार करणे		
घटक ३	मराठीतील वृत्तविचार व छंदविचार	१	१५
३.१	गद्य व पद्य लेखन आणि वृत्त संकल्पना		
३.२	वृत्ताचे विचार		
३.३	संकल्पना		
३.४	छंदांचे प्रकार		
घटक ४	अलंकार आणि शब्दशक्ती	१	१५
४.१	अलंकार: संकल्पना व आवश्यकता		
४.२	अलंकारांचे प्रकार		
४.३	शब्दशक्ती: अभिधा, लक्षणा आणि व्यंजना		
४.४	वाक्प्रचार व म्हणी, समानार्थी, विरुद्धार्थी शब्द		

	एकूण	४	६०
--	------	---	----

संदर्भ ग्रंथ : -

१. शास्त्रीय मराठी व्याकरण	मो. के. दामले
२. मराठी व्याकरणातील निबंध
चिपळुणकर	कृष्णशास्त्री
३. मराठी व्याकरणाची मूलतत्त्वे	ग.ह.केळकर
४. मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार
मंगरुळकर	अरविंद
५. मराठीचे व्याकरण	डॉ.लीला गोविलकर
६. मराठीचे व्याकरण: वाद आणि प्रवाद
कृ.श्री.अर्जुनवाडकर	
७. मराठी व्याकरणाची कुळकथा
प्रियोळकर	अ.का.
८. मराठी भाषेची घटना	रा.भि. जोशी
९. मराठी प्रमाणभाषेचे स्वरूप	सुहासिनी लददू
१०. मराठी व्याकरण विवेक	मा.ना. आचार्य
११. अभिनव मराठी व्याकरण	डॉ.प्र.न.जोशी
१२. अर्वाचीन मराठी	रमेश वा. धोंगडे
१३. देवनागरी लिपी: उद्गम, विकास व संभावना
वाकणकर	ल. श्री.
१४. मराठी व्याकरण स्वरूप व चिकित्सा
कुलकर्णी	खंडेराव

Semester -II	Paper –II
Course Code: MA-MAR 212 T	Title of the Course :- मराठी साहित्याचा इतिहास (इ. स. १९२० ते इ. स. २०१०)
Credits : 04	Total Lectures : 60 Hrs

Course Outcomes (Cos)

१. मराठी साहित्याच्या इतिहासाची संकल्पना समजते.

२. अव्वल इंग्रजी कालखंडातील मराठी साहित्याच्या स्वरूपाचे आकलन होते.
३. अर्वाचीन कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा लक्षात येतात.
४. अर्वाचीन कालखंडातील मराठी साहित्याचे प्रकार समजतात.
५. अर्वाचीन कालखंडातील सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, राजकीय, धार्मिक चळवळी आणि मराठी साहित्य यातील परस्परसंबंध समजतात.

विषयाचे नाव : मराठी साहित्याचा इतिहास (इ. स. १९२० ते इ. स. २०१०) (DSCC - 05)

दुसरे सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	इ.स.१९२० ते १९४५ कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय विचारप्रवाह व साहित्य : सहसंबंध (सत्यशोधकीय विचार, गांधीवाद, समाजवाद, मार्क्सवाद, कलावाद, जीवनवाद इ.)	१	१५
१.२	सामाजिक, धार्मिक, राजकीय परिस्थिती व साहित्य : परस्परसंबंध		

१.३	साहित्यप्रकार (कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) स्वरूप व वाटचाल		
१.४	साहित्य प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय या संदर्भातील निरीक्षणे		
घटक २	इ.स.१९४५ ते १९६० कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप		
२.१	या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय स्थित्यंतरे व साहित्य परस्परसंबंध, स्वातंत्र्य, महायुद्ध आदी घटनांचे साहित्यावरील परिणाम)	१	१५
२.२	या कालखंडातील नवसाहित्य व नवसमीक्षा		
२.३	साहित्यप्रकार (कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) स्वरूप व वाटचाल		
२.४	साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय - निरीक्षणे		
घटक ३	इ.स. १९६० ते १९९० कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप		
३.१	इ.स.१९६० ते १९९० या कालखंडातील शैक्षणिक, सामाजिक, धार्मिक, राजकीय स्थित्यंतरे व साहित्य परस्परसंबंध	१	१५
३.२	साठोत्तरी साहित्यप्रवाह आणि साहित्य चळवळी : सहसंबंध		
३.३	साहित्यप्रकार (कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) स्वरूप व वाटचाल		
३.४	साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय - निरीक्षणे		
घटक ४	इ.स. १९९० ते २०१० कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप		
४.१	इ.स.१९९० ते २०१० या कालखंडातील वाङ्मयाची सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी	१	१५
४.२	खासगीकरण, उदारीकरण व जागतिकीकरणाच्या धोरण स्वीकाराचा साहित्यावरील परिणाम		

४.३	साहित्यप्रकार (कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) : स्वरूप व वाटचाल		
४.४	साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय या संदर्भातील निरीक्षणे		
	एकूण	४	६०

संदर्भ ग्रंथ : -

१. मराठी कविता : एक दृष्टिक्षेप नागनाथ कोत्तापल्ले
२. मराठी कविता : १९४५ ते १९६० रा. श्री. जोग
३. मराठी कादंबरी : प्रेरणा व स्वरूप कुसुमावती
देशपांडे
४. खडक आणि पाणी गंगाधर गाडगीळ
५. मराठी प्रादेशिक कादंबरी मदन कुलकर्णी
६. महाराष्ट्राच्या सामाजिक सांस्कृतिक स्थित्यंतराचा इतिहास
रमेश नारायण वरखेडे
७. कादंबरी : स्वरूप व समीक्षा द. भि. कुलकर्णी
८. राजवाडेलेखसंग्रह संपादक तर्कतीर्थ
लक्ष्मणशास्त्री जोशी
९. निवडक मराठी समीक्षा संपा. गो. मा.
पवार, भीमराव कुलकर्णी
१०. मराठी गद्याचे पूर्वरंग श्रीराम गुंदेकर
११. सत्याशोधकीय साहित्याचा इतिहास उमेश बगाडे
१२. विचारकिरण हरिश्चंद्र थोरात
१३. कादंबरी : एक साहित्यप्रकार हरिश्चंद्र थोरात
१४. मराठी कादंबरी : त्रेसष्ट ते तेरा हरिश्चंद्र थोरात
१५. एकोणिसावे शतक : सुधारणावाद व मराठी साहित्य
सुधाकर शेलार
१६. मराठीतील चरित्रात्मक कादंबरी शिरीष लांडगे

१७. कवितेचा अंतःस्वर
सोनटक्के

देवानंद

१८. महाराष्ट्रातील विस्थापित आणि मराठी कादंबरी

संजय नगरकर

१९. वारकरी संत चरित्रात्मक कादंबरी

राजेंद्र थोरात

Semester -I	Paper –III
Course Code: MA-MAR 213 T	Title of the Course :- समाजभाषाविज्ञान
Credits : 04	Total Lectures : 60 Hrs

Course Outcomes (Cos)

१. समाजभाषाविज्ञानाची संकल्पना समजते.
२. भाषेच्या विविध उपपत्तींचे आकलन होते.
३. भाषिक परिवर्तनाच्या बदलत्या स्वरूपाचे आकलन होते.

विषयाचे नाव : समाजभाषाविज्ञान (DSCC - 06)

दुसरे सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	समाजभाषाविज्ञान : स्वरूप व भूमिका	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	समाजभाषाविज्ञान : पार्श्वभूमी व संकल्पना स्पष्टीकरण	१	१५
१.२	समाजभाषाविज्ञान : स्वरूप, व्याप्ती व विशेष		
१.३	भाषिकसापेक्षतावादाचा सिद्धांत		
१.४	भाषा, बोली आणि समाज यांचा परस्परसंबंध		
घटक २	भाषाउपयोजनातील वैविध्य : स्वरूप व मागोवा	१	१५
२.१	समाजातील भाषा उपयोजनातील विविधता		
२.२	भाषा आणि विविध व्यवसायक्षेत्रे परस्परसंबंध		
२.३	भाषा आणि आर्थिक वर्गव्यवस्था परस्परसंबंध		

२.४	भाषा, भाषिक भांडार आणि लघुक्षेत्रे विशिष्ट भाषारूपे		
घटक ३	भाषा आणि संस्कृती : परस्परसंबंध		
३.१	भाषेचे संस्कृतीसापेक्षत्व : स्वरूप चर्चा		
३.२	भाषा आणि सांस्कृतिकव्यवस्था, सांस्कृतिक परंपरा :	१	१५
३.३	विविध सामाजिक स्तर आणि भाषा : सहसंबंध परस्परसंबंध		
३.४	भाषेचा लिंगसापेक्षविचार : स्त्रियांची भाषा आणि पुरुषांची भाषा		
घटक ४	विविध नवव्यवस्था : बदलती भाषारूपे		
४.१	समाजांतर्गत निर्माण झालेल्या नवव्यवस्था स्थूल परिचय		
४.२	समाजांतर्गत नवव्यवस्था आविष्कारपद्धती व भाषारूपे	१	१५
४.३	प्रमाण भाषा आणि परभाषा संपर्क पिजिन (Pidgin) आणि क्रिऑल (Creol) भाषांच्या निर्मितीच्या संदर्भातील सिद्धांतन.		
४.४	समाजांतर्गत विशिष्ट नवव्यवस्था आणि परिभाषेचा वापर		
	एकूण	४	६०

संदर्भ ग्रंथ:-

१. समाज भाषाविज्ञान:प्रमुख संकल्पना	रमेश वरखेडे
२. सामाजिक भाषाविज्ञान: एक नवे अभ्यासक्षेत्र
मराठी संशोधनपत्रिका, मार्च 1978	
३. सामाजिक भाषाविज्ञान
जोशी, प्रा. चारूता गोखले	डॉ. प्रभाकर
४. वैखरी: भाषा आणि भाषाव्यवहार
रा.केळकर	डॉ. अशोक
५. मध्यमा
रा.केळकर	डॉ. अशोक
६. आधुनिक भाषाविज्ञान: सिद्धांतन आणि उपयोजन
मालशे	डॉ. मिलिंद
७. आत्मलक्षी समीक्षा	डॉ. रमेश धोंगडे
८. दलितांची आत्मचरित्रे	डॉ. रमेश धोंगडे
९. Sociolinguistics : An introduction	Peter Trudgill
१०. The Course in General Linguistics
F.Sassure	
११. Sociolinguistics Patterns	William Labov
१२. Language in Sociocultural Change
Fishman	J.A.
१३. Sociolinguistics : Selected Readings
J.B.Pride & J.Homes	Edited By
१४. An Introduction to pidgin & Creol
John A. Holm	
१५. Pidginization & Cradlization of Language
Edited by Dell Hymes	
१६. Sociolinguistics	R.A. Hudson
१७. Language in Society an introduction
to Sociolinguistics -	Suzanne Romaine
१८. सामाजिक भाषाविज्ञान
कांबळे.	डॉ. शशिकला

१९. सामाजिक भाषाविज्ञान आणि बोली
पगार

डॉ. एकनाथ

२०. शैलीमीमांसा

डॉ. दिलीप धोंडगे

Semester -I	Paper –IV
Course Code: MA-MAR 214 T	Title of the Course :- दलित साहित्य
Credits : 04	Total Lectures : 60 Hrs

Course Outcomes (Cos)

- स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरच्या कालखंडात दलित साहित्याच्या निर्मितीची कारणे, परंपरा आणि या साहित्याने दिलेल्या आव्हानांचे आकलन होते.

२. दलित साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या वेदनांचे व विद्रोहाचे स्वरूप समजते.
३. दलित साहित्याने निर्माण केलेल्या विविध साहित्यप्रकारांच्या विकासांचे मूल्यमापन करता येते.

विषयाचे नाव : दलित साहित्य (DSCC - 02)

दुसरे सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	साठोत्तरी मराठी साहित्याचे स्वरूप आणि दलित साहित्य	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	दलित साहित्यप्रवाह: निर्मितीची कारणे	१	१५
१.२	'दलित' व 'दलित साहित्य' : संज्ञा स्पष्टीकरण		
१.३	दलित साहित्य प्रेरणा-प्रवृत्ती		
१.४	दलित साहित्याचे वेगळेपण		
घटक २	दलित साहित्य आणि समाज : सहसंबंध	१	१५
२.१	भारतीय समाज : जातवास्तव		
२.२	भारतीय समाज : दलितांचे स्थान, आर्थिक-सामाजिक स्थितीगती		
२.३	दलित समाज : स्थित्यंतरे - शैक्षणिक विकास, जाणीवजागृती आणि दलित		

२.४	दलित साहित्य : सामाजिक व सांस्कृतिक अनुबंध		
घटक ३	दलित साहित्याची वाटचाल : स्थूल आढावा (स्वातंत्र्यपूर्व व स्वातंत्र्योत्तर कालखंड)		
३.१	दलित कविता-शाहिरी, आत्मकथने, कथा, कादंबरी आणि नाटक (जीणं आमचं -बेबी कांबळे, जेव्हा मी जात चोरली होती-बाबुराव बागुल, आयदान-उर्मिला पवार, तुही यत्ता कंची-नामदेव ढसाळ या साहित्यकृतींचा परिचय)	१	१५
३.२	दलित साहित्यचळवळ आणि दलित साहित्य : सहसंबंध		
३.३	दलित साहित्य आणि सामाजिक बांधिलकी		
३.४	दलित साहित्याची समीक्षा		
घटक ४	दलित साहित्य : स्वरूपचिकित्सा		
४.१	दलित साहित्याचे विषय		
४.२	दलित साहित्याचे आशयविश्व (वेदना, विद्रोह आणि नकार)	१	१५
४.३	दलित साहित्य भाषिक आविष्काररूपे (बोलीचे निवेदनातील स्थान)		
४.४	दलित साहित्याचे योगदान		
	एकूण	४	६०

संदर्भग्रंथ : -

१. दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह
फडके	डॉ. भालचंद्र
२. दलित साहित्य : सिध्दांत आणि स्वरूप	यशवंत मनोहर
३. जातिप्रथेचे विध्वंसन
आंबेडकर	डॉ. बाबासाहेब
४. दलित साहित्य : एक चिंतन	अर्जुन डांगळे
५. दलित साहित्य : एक क्रांती विज्ञान	बाबूराव बागुल
६. दलित साहित्य : आस्वाद आणि शोध	यशवंत मनोहर
७. दलित साहित्य	वामन निंबाळकर
८. दलित साहित्य : दिशा आणि दिशांतर	दत्ता भगत
९. दलित साहित्यातील स्पंदने	गो.म.कुलकर्णी
१०. दलित नाटक : प्रेरणा आणि विकास	प्रा.शैलेश त्रिभुवन
११. दलित चळवळ आणि साहित्य
किरवले	डॉ. कृष्णा
१२. दलित साहित्याचे निराळेपण	डॉ. प्रभाकर मांडे
१३. अण्णाभाऊ साठे
प्रा.बजरंग कोरडे,	विलास गिते,
१४. दलित कविता	डॉ.म.सु.पाटील
१५. दलित आत्मकथने
मुलाटे	डॉ.वासुदेव
१६. दलित रंगभूमी
फडके	डॉ. भालचंद्र
१७. निळी पहाट	प्रा. रा. ग. जाधव
१८. दलित वाङ्मय : प्रेरणा व प्रवृत्ती
खरात	डॉ. शंकरराव
१९. दलित साहित्य: एक अभ्यास	अर्जुन डांगळे
२०. विद्रोहाचे पाणी पेटले आहे.
पानतावणे	डॉ.गंगाधर
२१. मूल्यवेध	डॉ.गंगाधर पानतावणे
२२. दलितांचे विद्रोही वाङ्मय	म.ना.वानखेडे
२३. दलित साहित्य : एक आकलन
कवठेकर	प्रा.बाळकृष्ण

२४. गांधी आणि आंबेडकर
सरदार

प्रा. गं. बा.

२५. दलित साहित्य : प्रवाह आणि प्रतिक्रिया
गो.म.कुलकर्णी

Semester -II	Paper –IV
Course Code: MA-MAR 214 T	Title of the Course :- भाषाव्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये भाग – २
Credits : 04	Total Lectures : 60 Hrs

२६. मार्क्सवाद व दलित साहित्य प्रा.वि.स.जोग

२७. दलित स्त्रियांची आत्मकथने : स्वरूप आणि चिकित्सा
डॉ.मनोहर जाधव

२८. दलित साहित्य : विचार आणि वैभव डॉ. अनिल
गजभिये

२९. दलित व दलितेतरांची कथा : एक अभ्यास डॉ.
श्रीराम गडकर

Course Outcomes (Cos)

१. भाषांतराचे स्वरूप, आवश्यकता आणि महत्त्व समजते.
२. विविध कार्यक्रमासाठी करावयाच्या सूत्रसंचालन व निवेदनाचे महत्त्व लक्षात येते.
३. आधुनिक काळात जनसंपर्काचे महत्त्व समजते.
४. विविध उपक्रमासाठी प्रकल्पलेखनाचे महत्त्व आणि स्वरूपाचे आकलन होते.

विषयाचे नाव : भाषाव्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये भाग – २ (DSEC - 02)

दुसरे सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	भाषांतर व अनुवाद लेखन	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	भाषांतराचे स्वरूप	१	१५
१.२	भाषांतराची आवश्यकता व महत्त्व		
१.३	भाषांतराचे विविध प्रकार		
१.४	भाषांतर, अनुवाद, भावानुवाद आणि रूपांतर यातील साम्य-भेद		
घटक २	निवेदन कौशल्ये	१	१५
२.१	निवेदनाची आवश्यकता व स्वरूप		
२.२	निवेदनाची तंत्रे, निवेदनाची शैली		
२.३	विविध कार्यक्रमांचे नियोजन-आयोजन		
२.४	विविध कार्यक्रमांचे निवेदन आणि सूत्रसंचालन		
घटक ३	जनसंपर्क : संकल्पना व स्वरूप	१	१५
३.१	जनसंपर्काचे स्वरूप व आवश्यकता		
३.२	जनसंपर्क कौशल्याची तंत्रे, जनसंपर्क कौशल्याची भाषा		
३.३	माहिती व जनसंपर्क अधिकारी		
३.४	शासन, विद्यापीठे, शैक्षणिक संस्था, बँका, कंपन्यांसाठी जनसंपर्काचे महत्त्व व आवश्यकता		
घटक ४	प्रकल्पलेखन : स्वरूपचर्चा	१	१५
४.१	वाङ्मयीन प्रकल्पलेखनाचे स्वरूप		
४.२	प्रकल्पलेखनातील घटक		
४.३	प्रकल्पलेखनाची भाषा		
४.४	प्रकल्पलेखनासाठी काही विषयक्षेत्रे आणि प्रकल्पलेखनातील संदर्भ नोंदी		
	एकूण	४	६०

संदर्भग्रंथ : -

१. भाषांतर मीमांसा
अंजली सोमण
संपा.डॉ.कल्याण काळे, डॉ.
२. भाषा: स्वरूप, सामर्थ्य व सौंदर्य एप्रिल-मे-जून १९८६ अंक ३७ डॉ. वा.
के. लेले, राजहंस प्रकाशन,
३. अनुवाद: स्वरूप और विवेचन
नाशिक
य.च.म.मुक्त विद्यापीठ,
४. साहित्य संवाद
प्रकाशन, पुणे-३०
प्रा.वि.शं. चौघुले, प्रतिमा
५. संवाद शास्त्र
नागपूर
श्रीपाद जोशी, संभव प्रकाशन,
६. माध्यम चित्रवाणी
प्रकाशन, मुंबई
आकाशानंद, ग्रंथकार
७. सुगम मराठी व्याकरण लेखन
पुणे
मो.रा.वाळंबे, नितीन प्रकाशन,
८. महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका (साहित्यसंस्था विशेषांक)
१९०६-२००६,
शताब्दी महोत्सव
९. महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका
२००६, अंक ३१७, ३१८
एप्रिल-सप्टेंबर
१०. महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका
२००५
एप्रिल-मे-जून
११. माहितीमय समाजाचे समाजशास्त्र
विद्यापीठ, नाशिक
य.च.म.मुक्त

१२. मराठी नियतकालिकांचा वाङ्मयीन अभ्यास
डॉ.उषा मा. देशमुख, अभ्यासखंड १ ते ३
१३. साहित्याची भूमी
श्री.पु.भागवत, ग्रंथाली प्रकाशन, दादर, मुंबई
१४. भाषा : अंतःसूत्र आणि व्यवहार संपा.मु.ग.पानसे
१५. भाषांतर विद्या: स्वरूप आणि समस्या डॉ.
रमेश वरखेडे
१६. भाषा: मातृभाषा आणि परभाषा रा.सो. सराफ
१७. संमेलनस्मृती संपा. डॉ. व्ही
.बी. गायकवाड, डॉ.गुंजाळ,
डॉ. थिगळे, डॉ. दिलीप पवार,
किरण व्हाण.
१८. शासन व्यवहारात मराठी भाषा संचालनालय,
महाराष्ट्र शासन
१९. महाराष्ट्र साहित्य परिषद म.
श्री. दीक्षित, राज्य मराठी विकास संस्था
२०. साहित्याची भाषा डॉ. भालचंद्र
नेमाडे
२१. साहित्य संमेलनाचे महाभारत डॉ. भीमराव
कुलकर्णी, सुपर्ण प्रकाशन, पुणे
२२. शतकाची विचारशैली : खंड १, २, ३ डॉ.रमेश
धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे
२३. संवाद संपा. अरुण
शेवते, मुळा एज्युकेशन सोसा.
२४. दलितांची नियतकालिके हरिश्चंद्र निर्मळे,
सुगावा प्रकाशन, पुणे
२५. मराठी साहित्य काही लेखनबंध डॉ. सुधाकर
शेलार
२६. व्यासपीठ डॉ. महादेव वाळुंज

२७. व्यावहारिक, उपयोजित मराठी आणि
संदीप सांगळे
प्रसारमाध्यमांची कार्यशैली

डॉ.

Semester -II	Paper –V
Course Code: MA-MAR 215 T	Title of the Course :- प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन
Credits : 02	Total Lectures : 30 Hrs

Course Outcomes (Cos)

१. प्रकाशन व्यवहाराची समग्र ओळख होते.
२. ग्रंथनिर्मिती प्रक्रिया समजते.
३. प्रकाशन व ग्रंथनिर्मिती व्यावसायातील संधींचे महत्त्व समजते.

विषयाचे नाव : प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन (GE - 01)

दुसरे सत्र : अभ्यासक्रम

घटक १	प्रकाशन संस्था : स्वरूप	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.१	प्रकाशन संस्था कार्यप्रणाली	१	१५
१.२	कॉपीराईट कायद्याची तोंडओळख		
१.३	ग्रंथविक्री, वितरण, जाहिरात, वाचकसंवाद		
घटक २	ग्रंथनिर्मिती प्रक्रिया	१	१५
२.१	ग्रंथ प्रकार ललित, माहितीपर, शास्त्रीय संदर्भग्रंथ इ.		
२.२	ग्रंथनिर्मिती : संहिता संपादन, संपादकीय संस्कार, लेखक संवाद		
२.३	मुखपृष्ठ, मुद्रणप्रत, छपाई, ग्रंथ बांधणी		
	एकूण	२	३०

संदर्भग्रंथ : -

1. पॉप्युलर रीतिपुस्तक, रामदास भटकळ, मृदुला जोशी
2. लेखनमित्र, संपादक, संकलक, संतोष शिंदे आणि लौकिका रास्ते-गोखले
3. प्रकाशनविश्व, संपादक, मोहन वैद्य